

Razmišljanja ob spreminjanju slovenske ustave

Pred nami je delovni osnutek amandmajev k ustavi SR Slovenije. Kaže, da smo do tega osnutka prišli v Jugoslaviji zadnji, saj so ponekod spremembe republiške ustave že sprejeli, drugod pa so že tik pred sprejetjem. Pričakovati bi bilo torej, da bo ta delovni osnutek prinesel dodelana spoznanja, ki naj bi bila sinteza pripomb, ki so bile dane v dokaj široki in pestri javni razpravi ob spreminjanju zvezne ustave. Vendar smo prav v tem pričakovanju ostali prikrajšani.

Najprej pade v oči, da je komisija za ustavno vprašanje v predloženi delovni osnutek povezala predvsem besedila amandmajev k zvezni ustavi, ki jih je le delno prilagodila pogojem v SR Sloveniji. Splošni občutek je, da ta delovni osnutek ne prinaša bistvenih novitet in predstavlja torej le izvedbo prilagoditve oziroma usklajevanja republiške ustave z določili zvezne ustave. Stvar je torej postavljena na glavo in daje tako prav tistim razpravljalcem, ki so že ob razpravah o spremembi zvezne ustave zagovarjali načelo, da bi bilo potrebno najprej spremeniti republiške ustave in na osnovi teh sprememb sprejeti spremembe zvezne ustave. Kljub temu pa ne moremo mimo tega, da so spremembe zvezne ustave sprejete in jih moramo sprejeti kot danost. Glede na to, da smo se odločili za sprejem teh amandmajev k ustavi kot pogoj za izvedbo godpodarske reforme in le delno političnega sistema, nam sedaj res ne preostaja drugega, da jih sprejmemo v teh okvirih, celotno renovacijo ustave pa opravimo v postopku sprejemanja nove, sodobne ustave. Vsak drugi pristop k razrešitvi problema ni racionalen in je zunaj okvirov realne danosti.

Kljub izraženim pripombam pa, po mojem mnenju, predstavlja delovni osnutek amandmajev k ustavi SR Slovenije korak naprej k oblikovanju novih odnosov in razmerij v družbi, ki so v snovanju. V prehodnem obdobju, do sprejetja nove ustave so minimalni pogoj za izpeljavo teh reform.

Do sprejetja teh amandmajev pa bi bilo vendar treba razmisliti in se odločiti o nekaterih vprašanjih, ki so prisotna v vseh razpravah in so o posameznih med njimi že sprejeta politična stališča. Med te sodijo:

– Sprememba temeljnih načel v delu kjer daje zvezi komunistov položaj vodilne idejne in politične sile. Zveza komunistov se po svojih lastnih programskih usmeritvah odreja takega, z ustavo določenega položaja tako v državi kot v SZDL. Tak položaj jo postavlja v neenakopraven položaj do vseh drugih družbenopolitičnih organizacij in jo postavlja vsakodnevno v vlogo »dežurnega krivca« za vse, kar se v državi dogaja. Hkrati pa je ohranjanje take vloge zveze komunistov negacija samoupravnega sistema in dosežene stopnje demokratizacije naše družbe. Zaradi navedenega je nujno, da se v temeljnih načelih opusti drugi odstavek X. točke in črta vrinjeni stavek v 4. odstavku iste točke »zveza komunistov kot vodilna idejna in politična šila«.

– Prav tako je potrebno v isti točki na novo oprede-

liti položaj in vlogo sindikatov in na novo nastalih zvez znotraj socialistične zveze in s tem odpraviti dvome predvsem o ustavnosti novo nastajajočih subjektov političnega pluralizma.

– Podpiramo spremembo 2. odstavka 1. člena ustave v besedilu kot je predložen. Poudarek na trajni in neodtujljivi pravici slovenskega naroda do samoodločbe je glede na samovoljna tolmačenja, ki se pojavljajo, imperativen.

– Amandma o himni je sicer simpatičen, vendar je le potrebno razmisliti ali sestavlja himno vseh 9 kitic Prešernove Zdravljice ali samo nekatere izmed njih.

– V XIX. amandmaju je 4. točka nerazumljiva. Delitev dobička, ki ga doseže zadruga se mora razporejati na del, ki ga člani dosegaajo glede na svoj prispevek in na del, ki se vnese v sklade zadruge. Kaj naj bi predstavljal del za druge potrebe ni obrazloženo. Takšna dikcija dopušča manipulacije, ki niso predvidljive. Zaradi tega je treba iz besedila izpustiti tretji del.

– V XXIX. amandmaju je potrebno doseči enotne kriterije za delegiranje delegatov v posamezne zbornice skupščine. Pri tem se ne spuščam v presojo sestava skupščin, ki ga bomo morali dosledneje opredeliti v novi ustavi (število zborov in podobno). Razmisliti pa bi veljalo o odpravi monopola socialistične zveze v kandidacijskem postopku. Ponovna uvedba zborov volilcev pod neposrednim nadzorom državnih volilnih komisij, bi omogočila neposredno kandidiranje s strani državljanov in tudi neposredno odločanje o kandidatih. Družbenopolitične organizacije in zveze bi v tem primeru lahko nastopale s predlogi kandidatov, ki bi morali imeti z zakonom določeno podporo. Le o takem kandidatu bi lahko zbori volilcev kvalificirano razpravljali in odločali.

– V XXXII. amandmaju bi moral kot varianto predložiti možnost ustanavljanja mestnih občin v mestih, ki imajo na primer več kot 100 tisoč prebivalcev. Ker so večja mesta specifična skupnost, bi moral v takih urbanističnih skupnostih predvideti posebno obliko občine, ki bi lahko imela tudi širše pristojnosti. To je v svetu običajno, pri nas pa se je organiziranost občin povsem posplošila in veljajo na primer ista načela za povsem ruralno okolje kot tudi za mestno. To je dovedlo v cepitve interesov v okviru posameznega mesta in do umetne delitve komunalne pa tudi prostorske problematike razvoja mest. Problem je pereč predvsem v Ljubljani in Mariboru in bi zaradi tega moral poleg skupnosti občin predvideti tudi možnost ustanavljanja mestnih občin.

Glede na dane okvire možnosti sprememb veljavne ustave, je razumljivo, da v kratkem času, ki je na voljo (če hočemo amandmaje sprejeti do jeseni), ne moremo doseči spremembe ustave v vseh točkah, kot bi to želeli. S temi spremembami moramo doseči predvsem to, da odpravimo ustavne zavore, ki bi lahko preprečile najnujnejše reforme usmeritve. To je pa istočasno tudi pogoj za takojšen strokovni pristop k tvorbi nove sodobne ustave, ki bo vsebinsko boljša, manj regulativna in s tem tudi trajnejša. IVO BERNARD

Modernizirana notranjost stare železniške postaje

DAN ŽELEZNIČARJEV LETOS DRUGAČE

Namesto preteklosti pogled v prihodnost

Letos, na 15. april, dan železničarjev, je dajala Zaloška cesta drugačno podobo kot v dolgem nizu minulih let na ta dan. Ob spomeniku padlih udeležencev železničarske stavke se tokrat ni zbrala množica železničarjev in občanov, da počasti spomin na ta veliki zgodovinski dogodek.

Železničarji so se odločili, da svoj praznik zaznamujejo nekoliko drugače – z dogodkom, ki odpira pogled v prihodnost. Na ljubljanski železniški postaji so izročili namenu del prenovljenega poslopja, v katerem so uredili terminalsko prodajo železniških vozovnic. Objekt je velika pridobitev, saj s tem prodaja vozovnic ne bo več eno od ozkih grl, ki jih povzroča 140 let stara stavba, v funkcionalnem pogledu neprimerna za današnji čas.

Računalniška prodaja vozovnic je pogoj za zgraditev sodobnih rezervacijskih sistemov. Skupaj z zagotovitvijo kakovostne baze podatkov in obračuna prihodkov je to hkrati tudi pogoj za vključevanje v način poslovanja evropskih železnic že zdaj, še bolj pa po letu 1992.

Seveda pa posodobljene in pospešene notranjosti postaje ne gre jemati samo kot železničarsko pridobitev, ampak je to pridobitev tudi za Ljubljano. Deloma bo-

mo s tem že lahko popravili trditve, da je najbolj obljubeno območje mesta, hkrati tudi najmanj funkcionalno. Spremenjena postaja bo drugače zrcalila tudi vtis o mestu, o njegovih ljudeh in njihovi kulturi.

S tem se prenova ljubljanske postaje ni končala. Postopno naj bi uresničili zasnove nove potniške postaje, ki jo je oblikoval arhitekt Marko Mušič s sodelavci.

Izid izjavljanja občanov o kandidatu za člana predsedstva SFRJ iz Slovenije

Krajevna skupnost	število glasov		Skupaj	% udeležbe
	Marko Bulc	Janez Drnovšek		
Ajdovščina	870	820	1726	73,4
Gradišče	963	791	1836	76,8
Josip Prašnikar	335	376	736	69,6
Kolodvor	484	556	1078	75,2
Ledina	449	448	936	66,0
Nove Poljane	260	317	612	79,0
Poljane	1297	1233	2623	74,3
Prule	929	945	1936	73,0
Stara Ljubljana	384	381	798	68,1
Stari Vodmat	844	911	1829	70,7
Tabor	798	843	1696	74,6
Trg osvoboditve	470	466	988	72,0
Glasovalci v domu starejših občanov	176	118	313	
Skupaj:	8259	8205		74,3

Izraženo v odstotkih je za Marka Bulca glasovalo v občini Center 50,3 odstotka volilcev, za Janeza Drnovška pa 49,7 odstotka volilcev.

K navedenim številkam moramo dodati še številke z izidov glasovanja v domu starejših občanov, kjer je glasovalo skupaj 313 volilcev in sicer je oddalo za Marka Bulca svoj glas 176 volilcev, za Janeza Drnovška pa 118 volilcev. Od vseh glasovnic oddanih v občini Center jih je bilo 643 neveljavnih, vendar jih ne prikazujemo posebej za vsako krajevno skupnost. Zaradi tega seštevek v rubriki »Skupaj« ni povsem točen. Razlika gre na račun neveljavnih glasovnic.

Milan Kučan z aktivisti občine Center

Milan Kučan je bil v petek, 21. aprila gost sekretarjev in drugih družbenopolitičnih aktivistov občine Ljubljana Center. Zbrali so se v veliki unionski dvorani, ki so jo napolnili do zadnjega kotička. V okviru idejnopolitičnega izobraževanja članstva zveze komunistov je posvet sekretarjev osnovnih organizacij ZKS in članov organov občinske organizacije pripravil občinski komite ZKS Ljubljana Center.

Predsednik predsedstva CK ZKS Milan Kučan je govoril o aktualnih družbenopolitičnih in gospodarskih razmerah neposredno po seji centralnega komiteja ZKJ, ki je bila dva dni pred tem v Beogradu. Razložil je stališča slovenskih komunistov do vprašanja rednega ali izrednega kongresa jugoslovanske partije in menil, da je kongres, ki so sklenili sklicati za konec letošnjega leta izreden le po imenu, po svoji vsebini pa je to redni kongres.

V nadaljevanju razprave je stekel pogovor o prenovi socialistične zveze. Aktivisti občine Center so dobili odgovor na vrsto zastavljenih vprašanj.

OCENA GLASOVANJA ZA ČLANA PREDSEDSTVA

Nove oblike političnega dela

Iz poročila o izvedbi neposrednega izjavljanja za člana predsedstva SFRJ iz Slovenije, ki ga je pripravila občinska volilna komisija občine Center, in obravnavalo tudi predsedstvo občinske konference SZDL povzemamo, da je bilo ob glasovanju v nedeljo, 2. aprila vpisanih na seznamu 23.783 volilnih upravičencev. Glasovanje je potekalo na 33 glasovalnih mestih, ki so bila odprta od 7. do 19. ure. Glasovanje po pooblaščenih in po pošti ni bilo možno.

Volilna komisija je med drugim ugotovila več pomanjkljivosti, ki jih bo treba odpraviti do skupščinskih volitev v prihodnjem letu. Tako na primer volilni imeniki še vedno niso dovolj ažurirani, volišča so slabo opremljena, pogoji za resnično tajno glasovanje še niso povsem zadovoljivi, volilne skrinjice so premajhne in niso enako velike na vseh voliščih, uporaba navadnih svinčnikov ne bi smela biti dovoljena. Glasovanje in izvedba samih volitev je potekalo zadovoljivo, za kar gre predvsem zasluga aktivistom in drugim občanom, ki so požrtvovalno opravili vsak svojo nalogo. Med ugotovitvami velja tudi zapisati, da obveščanje ni bilo na zadovoljivi ravni.

Med drugim velja tudi ocena, da aktivnost in rezultati glasova-

nja dokazujejo, da niti organizacijsko niti politično še nismo dovolj pripravljeni na nov način politične agitacije in propagande v pogojih neposrednega izjavljanja občanov o več kandidatih. Aktivnost te vrste je bila več ali manj prepuščena iznajdljivosti posameznih aktivistov v krajevnih skupnostih.

Ob navedenih ugotovitvah je volilna komisija zahtevala, da mora biti na prihodnjih skupščinskih volitvah leta 1990 zagotovljena tajnost glasovanja tako, da bodo volišča opremljena s kabina-mi. Volilne skrinjice morajo biti enotne za vsa volišča in dovolj velike. Pred volitvami morajo biti opravljene inštruktaže z vsemi volilnimi odbori. Zagotoviti moramo sredstva za enotno podobo volišč in proučiti racionalizacijo

volilnih mest, kar pomeni, da imamo lahko manj volišč, vendar v bolj primernih prostorih. Za označevanje kandidatov morajo imeti volilci na voljo kemične svinčnike, navadnih svinčnikov ne bi smeli uporabljati.

Glasovanje 2. aprila je pomenilo novost v dosednji volilni praksi. Za organizacijske in materialne priprave je bilo na voljo malo časa in tudi ne dovolj finančnih možnosti. Kljub temu pa lahko ugotovimo, da je akcija socialistične zveze, vsaj kar zadeva občino Center, povsem uspela. Pomembno je spoznanje, da ob takšni obliki neposrednega izjavljanja ni toliko pomembno, za koga so se glasovalci opredelili, ampak je bolj pomemben odziv občanov na glasovalnih mestih. Glede na izkušnje v občini Center je bil odziv zelo dober, predvsem še, če upoštevamo posebnosti naše občine in posebnosti tokratnega glasovanja.

Izkušnje letošnjega glasovanja narekujejo, da bo potrebno v organizacijskih in kadrovskih pripravih na tako imenovane splošne volitve v letu 1990 uporabiti vso politično voljo in znanje in kar najresneje upoštevati pripombe in pomanjkljivosti, ki smo jih ugotovili ob letošnjem glasovanju.

Tako volilna komisija kot predsedstvo SZDL izražata priznanje in zahvalo za opravljeno delo vsem, ki so kakorkoli prispevali in sodelovali pri organizaciji in izvedbi nedeljskega glasovanja na območju naših krajevnih skupnosti.

Seje zborov občinske skupščine

Delegati vseh zborov občinske skupščine Ljubljana Center se bodo sestali v torek, 9. maja. Zbor združenega dela bo imel na dnevnem redu poročilo o rezultatih gospodarjenja v preteklem letu. Tega poročila ne bosta obravnavala zbor krajevnih skupnosti in družbenopolitični zbor, pač pa bosta imela na dnevnem redu poročilo o varnostnih razmerah in delu postaje milice na območju občine Ljubljana Center v preteklem letu. To poročilo bo obravnaval tudi zbor združenega dela. Na dnevnem redu je med drugim tudi predlog odloka o ureditvenem območju Grajskega griča v Ljubljani. Delegati bodo sklepali tudi o zaključnem računu proračuna občine Ljubljana Center.